

Miljöaspektsregister för Färingsö församling

Följande miljöaspekter har vi i nuläget identifierat, kvantifierat och värderat. För att vara konsekventa har vi inordnat de olika aspekterna nedan inom de 7 verksamhetsområden vi utgår från och arbetar inom.

Notering: Församlingens verksamheter innefattar församlingsverksamheten och begravningsverksamheten, även om de också har ett eget verksamhetsområde. Tanken är att ett så stort samarbete som möjligt skall kunna ske mellan oss.

Allvarlighet/Värdering: 1. Hög 2. Medelhög 3. Låg

Område 1. Pastoral biten

Miljöaspekt: Socialt interagerande (positiv miljöpåverkan)

Delaktivitet: Gudstjänst, retreat och pilgrimsvandringar

Miljöpåverkan och miljöeffekt: De goda effekterna som gudstjänsterna har i församlingen både psykosocialt och i informationshänseende, skall inte underskattas. Vi är sökande i vårt gudstjänstarbete och försöker finna nya vägar att nå fram till församlingsbor som kan ge dem lust att aktivt delta i vårt gudstjänstliv. Vi har provat två nya gudstjänstformer under våren 2017. Varje morgon har vi också andakter i församlingshemmet, något som varit positivt för medarbetarlaget.

Miljöeffekten och **den indirekta miljöpåverkan** är positiv såsom vi förnimmer den, den ger en känsla av sammanhang, KASAM.

Vi erbjuder även retreat och pilgrimsvandringar där vi lägger fokus på att lyfta möjligheten att reflektera kring varje människas plats i världen och där vi visar på hur välgörande vår samverkan med naturen är. Den psykosociala effekten är mycket positiv, och dessa mötesplatser har blivit populära.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi visar i kalkylen nedan vårt snitt i gudstjänstdeltagare per gudstjänst. Vi visar även retreat och pilgrimsvandringar, deltagare i snitt per gång.

Mötesplatser	2014	2015	2016	2017
Gudstjänstdeltagare, snitt per gudstjänst	36	36	41	43
Retreat, deltagare	16	9	17	16
Pilgrimsvandringar, deltagare	33	31	30	42

Allvarlighet: 2. Det är svårt att se ett fungerande miljöarbete utan dessa former av socialt interagerande. I de här sammanhangen har vi möjlighet att nå till djupet i varje människa.

Värdering: 2. Det är av **medelhög vikt** att vi fortsätter att utveckla våra sociala sammanhang och finner vägar till kommunikation, där vi kan erbjuda människor möjligheter att reflektera

över sig själva och sin egen plats i världen. Här finns också möjligheten att på ett bra sätt väva in olika miljöfrågor och tankar kring skapelsen.

Åtgärd: Att fortsätta leta kommunikationsvägar där vi möter människor bortom det ytliga vardagspratet.

Delaktivitet: Undervisning

Miljöpåverkan och miljöeffekt: Genom undervisning kan vi lyckas åstadkomma en positiv miljöpåverkan. Inom många verksamhetsområden skulle vi kunna lyfta in miljö och det själsliga måendet på dagordningen. Allt vi gör kan påverka oss själva och andra positivt eller negativt beroende på hur vi berättar/förmedlar det. Idag erbjuder vi exempelvis miljöföreläsningar, Måndagssnack, konfirmandundervisning och ungdomskvällar med ett hållbarhetstänk kring maten.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi vill uppskatta den påverkan vår undervisning ger i ungdomarnas hem. Vi börjar vår mätning 2017 genom enkätundersökning.

Undervisning	2014	2015	2016	2017
Uppskattning av den påverkan vår undervisning ger i ungdomars hem. 1. Hög. 2. Medel. 3. Låg.	-	-	-	2
Antal svarande	-	-	-	25

Allvarlighet: 2. Ungdomar får även mycket undervisning från andra informationskällor.

Värdering: 1. Vi kan åstadkomma en **hög miljöpåverkan**, därför är det av **högsta vikt** att vi fortsätter att undervisa och hittar nya metoder för att nå ut till flera.

Åtgärd: Viktigt att tänka nytt och skapa olika projekt där man kan lyfta fram verksamheter där vi undervisar.

Delaktivitet: Religionsdialog

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Okunskap kring religioner och trosuttryck skapar lätt missförstånd och ett sämre samhällsklimat (**negativ miljöpåverkan**) och kan leda till en ökad segregation och underblåsa rasism (**negativa miljöeffekter**). Därför arbetar Färingsö församling med religionsdialog, där vi vill ge en ökad kunskap och förståelse både för vår egen och för andra religioner. Detta arbete kom igång under 2016.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi mäter antalet Religionsdialogstillfällen och antal deltagare då allmänhet är inbjuden att delta.

Religionsdialog	2014	2015	2016	2017
Antal tillfällen	-	-	1	5
Antal deltagare	-	-	17	104

Allvarlighet: 1. Att öka förståelsen för olika religioner och trosuttryck är mycket viktigt för att motverka rasism och främlingsfientlighet.

Värdering: 2. Verksamheten är viktig, men det finns andra aktörer som också arbetar med detta. Dock inte på Färingsö, vilket motiverar vårt arbete här.

Åtgärd: Färingsö församling planerar att fortsätta och utveckla detta arbete.

Delaktivitet: Flykting- och migrationsarbete

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Vi lägger ner stor energi på att, tillsammans med våra ideella krafter, välkomna flyktingar och migranter och vill därigenom påverka deras och även vår psykosociala levnadsmiljö. Vi anser att vi i förlängningen kan bidra till ett gott psykosocialt miljöarbete även utanför Sveriges gränser (**indirekt miljöpåverkan**). Skulle inte så många människor här engagera sig i flyktingars situation, skulle rasismen=**negativa miljöeffekten**, lätt få övertaget.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Behovet av psykosocialt stöd är stort hos i princip alla nyanlända vi möter. Vi möter 20-30 nyanlända per vecka och vi har ca 7 ideella som arbetar tillsammans med oss i dessa verksamheter.

Flykting/migration	2014	2015	2016	2017
Antal nyanlända i verksamheter	-	30	30	55
Volontärer i verksamheten	-	1	9	10

Allvarlighet: 1. Att inte kunna hjälpa de nyanlända skapar inte bara problem för dem utan för alla de som önskar dem ett gott liv.

Värdering: 1. Det är av **högsta vikt** att vi vidareutvecklar detta arbete för att motverka främlingsfientlighet och utanförskap i vårt samhälle och för att utveckla och öka den sociala hållbarheten lokalt och globalt.

Åtgärd: Att fortsätta engagera ideella och medarbetare i arbetet kring flyktingar och migranter och att utveckla verksamheterna.

Delaktivitet: Internationellt arbete

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Vi engagerar oss i internationellt biståndsarbete på olika sätt. Vi tycker det är ett viktigt miljöarbete att kunna stödja utsatta grupper ekonomiskt och ge möjlighet till social hållbarhet även utanför Sveriges gränser.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Internationella gruppen stödjer ett Philaniprojekt i Sydafrika, församlingen samarbetar också med Kyrkornas secondhand som skänker runt 1 miljon om året i internationellt bistånd, vi stödjer ett långvarigt lokalt projekt med barnhem på Sri Lanka och vi stödjer ett norskt hjälpcenter för romer i Rumänien. Vi noterar antal hjälpprojekt per år och det totala beloppet.

Internationella gåvor	2014	2015	2016	2017
Antal projekt	4	4	6	5
Belopp	111.400	120.400	200.350	178.098

Allvarlighet: 1. Behovet av hjälpinsatser i världen är enormt.

Värdering: 1. Det är av **hög vikt** att vi fortsätter detta arbete att hjälpa människor på plats, där de lever och bor.

Åtgärd: Vi bör fortsätta att stödja dessa projekt men också fråga oss hur och om vi kan utveckla hjälpinsatserna. Då tänker jag framför allt på romernas situation, då de behöver få seriösa möjligheter till utbildning i sina hemländer.

Delaktivitet: Stödjande samtal (psykosocialt engagemang)

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Vi anser att miljöarbete inte bara innefattar natur- och klimatarbete utan även arbete i psykosociala sammanhang. En människa som mår bra kan också bättre vårda sin omgivning. Ensamhet och utanförskap kan vara katastrofalt för en människa och dess anhöriga, framför allt för barnen (**indirekt miljöpåverkan**).

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: I Färingsö församling vill vi lyfta fram det goda samtalet och vi har ambitionen att arbeta med att uppskatta och värdera vilken påverkan vi kan ha i människors liv. Att mäta detta är svårt, men vi vet att vi lyckas ge trygghet i människors liv, genom kontinuerlig kontakt. Därför begränsar vi oftast **inte** antalet insatser, utan ser till behoven.

Stödjande samtal	2014	2015	2016	2017
Antal	120	85	85	100
Återkommande möten i procent	70	80	90	90

Allvarlighet: 3. Vi kan inte alltid vara till hands, men vi ser att våra insatser betyder mycket i olika sammanhang.

Värdering: 2. Det är av **hög vikt** att detta arbete utförs men av **medelhög vikt** att vi systematiskt utvärderar detta arbete.

Åtgärd: Att systematiskt ställa frågor och utvärdera svar.

Indirekt miljöpåverkan av Socialt interagerande: Vi ser att människor som får gott, gör gott. Detta kan bidra till en positiv utveckling som sprider sig vidare inte bara i närmiljön. Man kan kalla denna indirekta miljöpåverkan för skapande av olika former av social hållbarhet.

Område 2. Förvaltning och ekonomi

Miljöaspekt: Vårt förvaltande av församlingens ekonomiska resurser

Delaktivitet: Verksamheternas budgetplanering, resursplanering (positiv aspekt)/ resursslöseri (negativ aspekt)

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Vi behöver få in ett tänk avseende hållbar utveckling i våra verksamheter som även innefattar budgetplaneringen. Vid alla typer av planeringar kring verksamheter bör hänsyn tas till vad det kostar att bedriva ett gott miljöarbete, även då innefattande ett ansvarstagande att hushålla med våra ekonomiska resurser. (Man bör beakta att resursslöseri har en negativ effekt avseende församlingens och Svenska kyrkans renommé och i förlängningen ger tappade medlemmar.)

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: En gissning är att ett gott miljöarbete kostar mer än ett dåligt. Därför måste ett hushållande med resurser på olika sätt också finnas med i en planering av ett gott miljöarbete om det skall fungera tillfredställande. I dag planerar vi exempelvis få av våra inköp gemensamt. I varje års budgetplanering bör ingå en planering av gemensamma inköp som ökar denna siffra. Vi mäter nu därför den procentuella andelen av vår budgetplanering som beaktar hållbar utveckling.

Förvaltande av resurser	2014	2015	2016	2017
Den procentuella andelen av vår budgetplanering som beaktar hållbar utveckling	35	40	50	60

Allvarlighet: 2. I praktiken tänker många av oss redan på att hushålla med resurser, men vi kan bli bättre på att samordna och samverka.

Värdering: 2. Det är av **medelhög vikt** att vår budgetplanering förändras i och med att samverkan redan finns på vissa inköpsområden.

Åtgärd: Med hjälp av olika checklistor vid budgetplanering och verksamhetsuppföljning som innefattar aspekten resursplanering kan samverkansarbete underlättas.

Delaktivitet: Ekonomiska placeringar

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Livet över hela jordklotet påverkas direkt och indirekt av våra ekonomiska placeringar.

Miljöpåverkan och miljöeffekter kan vara stora, både klimatmässigt och vad det gäller social hållbarhet, beroende på var pengarna hamnar. Vi vill att vår församling även kan visa en god planering och en långsiktig plan kring våra ekonomiska placeringar, utåt mot omvärlden.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi mäter del av församlingens medel placerade i sociala placeringar (mikrofinansföretag) samt församlingens totala placeringar.

Ekonomiska placeringar	2014	2015	2016	2017
Sociala placeringar, procent/tkr	6,7/1 753	6,6/1 753	7,5/1 753	0,9/176
Totala placeringar i kronor (tkr)	26 141	26 596	23 449	20 219

Allvarlighet:2. Församlingen har dock inte så mycket ekonomiska placeringar.

Värdering: 3. Det är av **hög vikt** att vi kontinuerligt informerar oss om de globala konsekvenserna av våra placeringar, men vi har redan gjort en del arbete på det här området och har bankrådgivning i ärendet, så det är därför av **låg vikt** att vi lägger stort fokus på detta arbete just nu.

Åtgärd: Vi fortsätter att eftersträva placeringar som ger förutsättningar till en hållbar utveckling för både människor och allt annat liv.

Område 3. Byggnader

Miljöaspekt: Ny- och ombyggnationer

Delaktivitet: Planering av bygg- och renoveringsprojekt med hållbarhetsanalys

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Vi behöver bli bättre på att planera miljövänligt vid byggnationer och om möjligt minska byggavfallet. Miljöpåverkan och **indirekt miljöpåverkan** kan vara betydande om inte det som kan återanvändas, används. Onödiga transporter, onödig resursförbrukning vid tillverkning och onödig användning av avfallshantering blir då följden. Naturligtvis behövs också en planering avseende miljövänliga byggmaterial.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi har som delmål att planera byggnationer i form av konsekvensanalyser så att miljövänliga byggmaterial kan användas, avfall om möjligt kan minskas och material om möjligt skall återanvändas. Inget arbete kring delmålet har dock ännu gjorts. Detta beror till viss del på att fastighetsutskottet som har ansvaret att genomföra detta, **inte har hittat något bra hjälpmedel.**

Under de senaste tre åren har två större renoveringar samt en mindre byggnation gjorts och vi har nu valt att mäta antal entreprenörer som anlåtats, samt hur många som hållbarhetsgranskats.

Byggplanering	2014	2015	2016	2017
Antal entreprenörer	10	19	20	15
Hur många hållbarhetsgranskades	-	-	-	-

Allvarlighet: 2. Församlingen har redan till viss del en miljömedvetenhet med i planeringen vid byggnationer.

Värdering: 2. Det uppskattas vara av **medelhög vikt** att det här arbetet fungerar och dokumenteras på ett tydligt sätt i och med att det till viss del fungerar redan.

Åtgärd: Fastighetsutskottet behöver hjälp att utveckla rutiner vid planering av byggnation, med miljön i fokus.

Miljöaspekt: Energiförbrukning

Delaktivitet: Elkonsumtion

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Energikonsumtionen kan påverka klimat och miljö och göra framtiden mindre hållbar för kommande generationer. Om man väljer el producerad från olje- eller koleldade kraftverk så ökar koldioxidhalten i luften och det blir växthuseffekt runt jordklotet av koldioxiden som är en så kallad växthusgas. Det finns flera växthusgaser men man brukar omräkna alla sorters till koldioxidekvivalenter.

I Sverige kommer den stora elproduktionen från kärnkraft och vattenkraft, som i sig kan ha betydande **indirekt miljöpåverkan.**

Färingsö församling köper el från vindkraft.

I kommunen står elproduktionen för en stor del av både värme, ljus och till drift av maskiner, vilket också gäller för Färingsös församlingsverksamhet och begravningsverksamhet.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Församlingsverksamhetens och begravningsverksamhetens elkonsumtion är 385 515 kWh år 2015 (omräknat i CO₂: 1,7 ton) och 406 806 kWh år 2016 (omräknat i CO₂: 1,8 ton). Förbrukningen har ökat men vi har också **ökat antalet elbilar i drift, samt ökat verksamheterna.**

Andelar i vindkraftverk köptes in med början 2012. Vår värmekälla var fram till år 2011 till största delen direktverkande el som kom från kärnkraft och vattenkraft. 2012 inköptes vindkraftsandelar till 50 % av den totala konsumtionen och 2013 ökade man denna andel till cirka 80 %. Resterande energi kommer från vattenkraft sedan 2012.

Vi har valt att mäta total konsumtion och förbrukningen i de mest använda byggnaderna samt procent vind/vatten.

Elkonsumtion	2014	2015	2016	2017
Totalkonsumtion, kWh	431 088	385 515	406 806	429 048
Stenhamra församlingsgård	-	-	172 406	180 656
Färentuna församlingshem	-	-	49 856	49 905
Färentuna kyrka	-	-	35 084	30 251
Hilleshögs kyrka	-	-	18 989	18 570
Skå kyrka	-	-	24 280	32 343
Sånga kyrka	-	-	30 624	31 663
Sånga kyrkogård	-	-	10 729	10 401
Skå kyrkogård	-	-	19 009	24 714
Procent vind/vatten/bio	83,5/16,5/0	82/9,5/8,5	78,9/4,4/15,7	80,0/0/20
CO2, ton	2	1,7	1,8	2

Allvarlighet: 3. Vi gör hela tiden ett aktivt arbete att försöka utveckla oss på det här området.

Värdering: 2. Elproduktion från kärnkraft och vattenkraft påverkar inte klimatet i form av växthusgaser men vattenkraften har en kraftigt negativ påverkan lokalt på det biologiska livet och kärnkraften är en ändlig resurs med riskabel slutförvaring.

Det är av **hög vikt** att ha förnyelsebar källa till elproduktionen, vilket vi har. Fortsatt energieffektivisering är dock av **medelhög vikt**, i och med att vi har kommit ganska långt i det här arbetet. (För att säkerställa minimering av miljöpåverkan genom val av kraftkällor, används alltså i dag elkraft som drivmedel vid en stor del transporter.)

Åtgärd: Fortsatt energieffektivisering behövs ändå.

Miljöaspekt: Avlopp och vatten

Delaktivitet: Vattenkonsumtion

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Världen står inför ett stort problem, vattenbrist. Miljöpåverkan och **indirekt miljöpåverkan** är enorm om det saknas vatten, då saknas förutsättning för liv. Effekten blir svält, död och omfattande förflyttningar av människor och djur.

Vi i Färingsö församling behöver se över hur vi skall spara vatten och det vi närmast fokuserar på är att utforma system för att ta hand om vårt dagvatten. Vi skall också i samband med det installera fler vattenmätare för att kunna mäta vår totala konsumtion.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Några kyrkogårdar bevattnas av dricksvatten från borrhälsbrunn och det vore bra om visst sådant vatten kan ersättas av dagvatten. I dag har vi en kommunal vattenförbrukning på 188 m³/år, men vi har ambitionen att jämföra förbrukningen i stort framöver.

Vattenförbrukning, kommunalt vatten	2014	2015	2016	2017
Total, m ³	339	209	202	188

Allvarlighet: 1. Detta arbete är viktigt och kommer att prioriteras framöver.

Värdering: 1. Det är av **hög vikt** att vi tar hand om och använder vårt dagvatten.

Åtgärd: Att installera dagvattenuppsamlare, pumpsystem samt vattenmätare. Vi kan också titta på möjligheten att använda dagvatten vid toalettspolning.

Delaktivitet: Egna avlopp

Miljöpåverkan och miljöeffekt: Församlingens fastigheter har fyra egna avlopp. Några av dem är gamla. Enskilda avlopp som är gamla bidrar till övergödningen av våra sjöar, vattendrag och kustvatten. De är också en källa till spridning av bakterier och miljöfarliga ämnen. Risken för miljöpåverkan är större om avloppen ligger nära vattentäckt, vilket ett av våra avlopp gör (Sånga).

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: 4 egna avlopp. Vi har också noterat hur många av dessa som är trekammarbrunnar samt om avloppen är godkända av kommunen.

Egna avlopp	2014	2015	2016	2017
Antal	4	4	4	4
Trekammar	3	3	3	3
Godkända av kommunen	3	3	3	3

Allvarlighet: 3. Avloppen ligger generellt inte nära vattentäckt.

Värdering: 3. Det är ändå av **medelhög vikt** att avloppen inkluderas i miljöarbetet och att man ex tittar på möjligheten att använda dagvatten vid toalettspolning.

Åtgärd: Att undersöka de befintliga avloppen och byta ut till mer miljövänliga avlopp om det är möjligt, när de som finns anses vara uttjänta.

Område 4. Kyrkogårdar och markanläggningar

Miljöaspekt: Egenproduktion av växter och jord (positiv miljöpåverkan)

Delaktivitet: Kyrkogårdens/begravningsverksamhetens/perenna växter/egna odlingar och komposter

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Arbetet på kyrkogårdarna håller på att integreras mer i församlingens övriga miljöarbete vilket är glädjande. Det finns goda förutsättningar att bedriva ett gott miljöarbete här.

Just nu arbetar man med att öka den biologiska mångfalden, bland annat genom bihållning samt tittar på möjligheter att öka produktion av jord genom bättre kompostering. Man vill också öka förekomsten av perenna växter. Mer miljövänliga maskiner och solcellsanvändning i olika former är också på tapeten. I stort ger detta en positiv förändring vad det gäller miljöpåverkan och miljöeffekter.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Arbetet innefattar alltså bland annat planering av ökad mängd ängsblommor och perenna växter på kyrkogårdarna, samarbete med närliggande producent för kompostering av växtdelar för jordförbättring, mer miljövänliga maskiner och ett samarbete med begravningsbyråer och handelsträdgårdar kring att använda miljövänliga produkter i begravningsverksamheten.

Kyrkogårdar	2014	2015	2016	2017
Kvm klippt gräs	18 856	18 856	18 856	18 856
Yta med ängsblommor och ängsgräs, kvm	-	-	-	45
Yta med perenn växtlighet, kvm	-	-	-	15
Miljövänlig gravutsmyckning, utvecklingsarbete pågår	-	-	x	x

Allvarlighet: 2. Vi har inte så stora kyrkogårdar.

Värdering: 2. Det är av **medelhög vikt** att arbetet fortskrider som det gör nu i och med att miljöarbetet på kyrkogårdarna varit något eftersatt tidigare.

Åtgärd: Viktigt att hela arbetslaget involveras i miljöarbetet tillsammans med församlingsverksamheten i och med att det också banar vägen för hushållande med resurser.

Område 5. Varor och tjänster

Miljöaspekt: Rutiner kring inköp och konsumtion av varor och tjänster

Delaktivitet: Förbrukning av varor – slöseri/sparande

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Genom att återvinna fler produkter inom medarbetarlaget och slänga samt köpa först när det verkligen är nödvändigt kan vi skona miljön. Detta ger en positiv miljöpåverkan, även **indirekt**. Bättre planering av återbruk till andra intressenter är också önskvärt. Församlingen behöver bättre förvaringsmöjligheter för olika förbrukningsvaror som för närvarande inte används, samt inventeringar av dessa som alla kan ta del av. Onödigt kastande samt dålig förvaring som kan leda till att saker kan gå sönder och bli obrukbara ger en negativ miljöpåverkan, även **indirekt**.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi ser att vi skulle kunna bli bättre på att hushålla med resurser. Vi har dock valt att börja med att mäta något överblickbart, nämligen konsumtion av papper samt kontorsmateriel.

Förbrukning av varor, urval:	2014	2015	2016	2017
Papperskonsumtion Kuvert, antal/Papper, tjocka, pkt/Papper tunna, pkt	8000/32/129	6250/26/57	1000/38/77	1000/45/40
Övriga inköp från Office Depot i kr	30 273	36 111	109 235	62 319

Allvarlighet: 2. Viss ambition finns tidvis att spara, ex möbler..

Värdering: 2. Det är av **medelhög vikt** att vi skapar bättre rutiner kring förbrukning och återvinning av varor och tjänster. I och med att församlingen är liten ger denna aspekt dock inget stort miljöavtryck.

Åtgärd: Vi har som delmål att skapa tydliga instruktioner kring förbrukning och avfall, bland annat genom en avfallspolicy.

Delaktivitet: Miljövänliga inköp

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Miljöpåverkan kan vara stor vid inköp av varor. Vi har tidigare nämnt dagens transporter av varor och onödig konsumtion som miljöproblem, men att varuinköpen i sig är miljövänliga är naturligtvis av högsta vikt. Den **indirekta miljöpåverkan** (både positiv och negativ) kan vara stor vid varuproduktion och bör beaktas.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi uppskattar att 25 procent av församlingens inköp i dag är miljöcertifierade eller ger minimal miljöpåverkan på annat sätt. Vår ambition är att öka procentalet ytterligare. Detta kan vi genomföra med en bearbetning av vår nyligen skapade inköpslista, där vi kan rekommendera olika företag och produkter framför andra.

Inköp	2014	2015	2016	2017
Miljövänliga, i procent	50	50	60	60
Miljöcertifierade, i procent	20	20	25	25

Allvarlighet: 2. Viktig fråga, men vi har kommit en bit på väg redan i vårt arbete kring våra inköp.

Värdering: 3. Det är av **medelhög vikt** att vidareutvecklar arbetet kring inköp, men av **låg vikt** att vi prioriterar den frågan under den närmaste tiden.

Åtgärd: Vi skall titta på olika former av certifieringar samt bearbeta inköpslistan där vi lyfter fram miljövänliga produkter och företag.

Delaktivitet: Kött som livsmedel

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Kött belastar miljön 10 ggr mer än vegetarisk kost, därför bör vi i möjligaste mån sänka vår konsumtion av kött i församlingsverksamheten.

Miljöpåverkan vid djuruppfödning är bland annat utsläpp av växthusgaser, utsläpp vid transporter av djur och foder, frigörande av kol vid storskalig skogsavverkning för att odla soja till djurfoder (**indirekt miljöpåverkan**), och miljöeffekten är stor. Den **positiva miljöpåverkan** av djurhållning är dock öppna landskap.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi har börjat mäta vår vegetariska konsumtion i församlingen genom att räkna antalet helvegetariska måltider vi serverar under ett år, och vi vet att vi har ökat antalet helvegetariska måltider under 2017 i förhållande till 2016.

Helvegetariska måltider	2014	2015	2016	2017
Barn & Ungdom	-	-	4/34	13/36
Övrig verksamhet	6/38	2/48	6/61	15/48

Allvarlighet: 2. Vi serverar inte stora mängder mat i vår församlingsverksamhet.

Värdering: 2. Liten klimatpåverkan eftersom det uppskattade antalet kg kött är lågt. Det är av **medelhög vikt** att konsumtionen sänks i församlingen, men av **hög vikt** att församlingen visar vägen. Det är också av **hög vikt** att information om köttets klimatpåverkan ingår i grundutbildningen.

Åtgärd: Vi fortsätter att mäta antalet helvegetariska måltider som serveras i församlingen.

Område 6. Transporter och kommunikation

Miljöaspekt: Kommunikation kring miljö och miljöarbete (positiv påverkan)

Delaktivitet: Media/föreläsningar (positiv påverkan)

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

I media lyfts miljö och klimat fram då och då (mest i samband med skräckrapporter avseende klimatförändringarna) men långa stunder glöms rapportering kring miljöarbete bort.

Kontinuitet behövs.

Vi i församlingen behöver också bli bättre på att kontinuerligt kommunicera om miljö med vår omvärld, där vi visar mer av vårt pågående miljöarbete. Vi vill bidra till ett ökat fokus på miljöfrågor via våra informationskanaler där vi kan förmedla ett framtidshopp, en positiv miljöpåverkan.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi uppskattar att vi lyft miljöfrågor i våra församlingsblad samt hemsida och fb vid 101 tillfällen samt vid olika föreläsningar vid 9 tillfällen under det senaste året (2017).

Kommunikation i hållbarhetsfrågor	2014	2015	2016	2017
Sociala medier	-	-	22	101
Församlingens information	6	12	0	1
Föreläsningar	2	7	8	9

Allvarlighet:1. Utan kommunikation stannar världen, det är här vi kan påverka vår omgivning.

Värdering:1. Det är av **hög vikt** att vi fortsätter utveckla detta arbete och blir mer synliga.

Åtgärd: Vi jobbar aktivt med frågan just nu, bland annat kommer vi att starta upp en utåtriktad miljödag våren 2018. Vi hoppas också att revisionen kan ge oss en skjuts framåt, lite mer energi.

Delaktivitet: Söka samarbete med lokalt engagerade (positiv påverkan)

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Vi har många miljöintresserade boende i församlingen och det vore roligt med mer ”givande och tagande”, ett ökat utbyte av erfarenheter – och kanske ett framtida samarbete där vi kan starta upp gemensamma intressanta miljöprojekt (positiv miljöpåverkan och förhoppningsvis även så en **indirekt påverkan**, något som sprider sig).

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi vill bjuda in till återkommande träffar i form av miljöcaféer (vi har haft ett under hösten 2017) samt en miljödag som vi planerar att ha våren 2018, där församlingsbor får möjlighet att visa och berätta om sitt miljöengagemang. Därifrån hoppas vi att något positivt kan ske.

Utåtriktat samarbete, lista:	2014	2015	2016	2017
Trafikkalendern	x	x	x	x
Öar utan gränser	-	-	x	x
Kyrkornas secondhand	x	x	x	x
Biodlarföreningen	-	-	-	x

Allvarlighet:2. Detta är en viktig del av miljöarbete, att lära av varandra.

Värdering: 2. Det är av **medelhög vikt** att vi jobbar på att skapa dessa forum i och med att miljöarbetet totalt sett är gott på Färingsö, men av **hög vikt** att systematiskt etablera samarbete för att miljöeffekten då blir så mycket större.

Åtgärd: Bjuda in till återkommande träffar/föreläsningar med erfarenhetsutbyte.

Miljöaspekt: Transporter och fordon

Delaktivitet: Transporter knutna till inköp

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

I dag sker en negativ trend avseende transporter av gods. Fler och fler tunga långtradare trafikerar våra vägar och tåg används i mindre utsträckning än förr. Det ger ökade utsläpp av fossila bränslen och ett stort vägslitage med frigörande av hälsofarliga partiklar.

Vi i Färingsö församling ser det som viktigt att ha en möjlighet att kunna påverka de transporter som sker till församlingen när varor levereras. Det är önskvärt att kunna samordna dem på ett effektivare sätt.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi håller nu på att mäta och utvärdera de transporter som sker, och vi har också börjat ta upp frågan med transportföretagen, framför allt då Officedepot. Ibland kan det komma tre olika transporter på en dag med ett paket i varje leverans från samma transportföretag. Detta är inte tillfredställande ur miljösynpunkt. Vi mäter nu alltså antal beställningar samt transporter från Office Depot.

Transporter knutna till inköp (Office Depot)	2014	2015	2016	2017
Antal beställningar	30	28	45	19
Antal transporter	?	?	?	19

Allvarlighet: 1. Vi ser det som allvarligt att transporter av gods på våra vägar har ökat mycket (35 % på 10 år, 1996-2006 och ökningen har fortsatt (rapport Sveriges Riksdag)).

Värdering: 1. Det är av **hög vikt** att vi försöker påverka transportererna.

Åtgärd: Viktigt med fortsatt påverkan genom samtal och ifrågasättande av utkörningsrutiner.

Delaktivitet: Längre tjänsteresor och utflykter

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Transporter har generellt en stor negativ effekt på klimatet. Både tillverkning av transportmedel, drivmedel och utsläpp påverkar miljön. Vi bör naturligtvis i möjligaste mån välja de transportsätt som sammantaget har minst miljöpåverkan.

Det är därför nödvändigt att vi kartlägger våra längre tjänsteresor och utflykter (som även kan ha en **indirekt miljöpåverkan**) och ser till att föra statistik på kostnader och koldioxidutsläpp samt klimatkompenserar för resorna.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi har skapat rutiner kring miljöredovisning av resor. Dock har vi inte implementerat denna åtgärd tillräckligt så att den har börjat fungera på ett självklart sätt.

Längre resor och utflykter (även tjänst)	2014 Flyg/tåg/båt/buss	2015 Flyg/tåg/båt/buss	2016 Flyg/tåg/båt/buss	2017 Flyg/tåg/båt/buss
Vart, sträcka	4424/-/286/1358	1676/908/886/1616	2638/6364/-/1422	716/3624/-/2390
Antal resor	1/-/1/7	1/1/1/7	2/8/-/6	1/4/-/8
Antal personer	30/-/28/279	2/1/33/340	17/10/-/253	2/8/-/339
CO2, ton	23,9/-/4/0,9	0,6/0,01/6,6/1,0	5/0,08/-/0,9	0,3/0,07/-/1,6
Klimatkompenserat	Ja/-/Nej/Nej	Nej	Nej	Nej

Allvarlighet: 3. Vi eftersträvar redan i dag att i hög grad resa miljövänligt och reser inte mycket, så miljöpåverkan är inte stor.

Värdering: 2. Det är ändå naturligtvis av **medelhög vikt** att vi redovisar och klimatkompenserar tjänsteresor rutinemässigt och inte bara vid enstaka tillfällen.

Åtgärd: Att implementera reseräkningsblanketten i hela församlingsverksamheten, även så bland de förtroendevalda.

Delaktivitet: Maskiner/fordon

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Maskinparken som används ofta inom församlingens verksamheter ger även den en miljöpåverkan. Det är viktigt att inte bara transportfordon är miljövänliga utan att alla maskiner och fordon ses över avseende bränsleförbrukning och effektivitet.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi har som delmål att se över hela maskinparken och skapa en omställningsplan. Under år 2016 och 2017 har ett antal maskiner bytts ut till mer miljövänliga.

Maskiner och fordon (kompletteras med register)	2014	2015	2016	2017
Fossildrivna	-	-	-	21
Miljövänliga, fossil	-	-	-	3
Eldrivna	-	-	-	10
Eleffektiva	-	-	-	10

Allvarlighet: 2. I och med att vissa maskiner som används ofta är svåra att finna i något annat än fossildrivna varianter om man skall få den kapacitet man behöver (aktuellt framför allt för kyrkogården), så är arbetet med omställningsplanen viktig att hela tiden hålla aktuell och revidera gentemot marknadens utbud.

Värdering: 3. Vi har förhållandevis inte så stor maskinpark som delvis är utbytt så det är av **låg vikt** att vi fokuserar på detta, men det är av **hög vikt** att vi jobbar med en omställningsplan så att vi kartlägger och samordnar våra inköp.

Åtgärd: En omställningsplan avseende maskinparken i församlingen och på kyrkogården sammanställs.

Delaktivitet: Transporter inom församlings- och begravningsverksamhet

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Transporterna som belastar klimatet är till största delen transporter från bensin- och dieseldrivna fordon vilka ger bland annat växthusgasen koldioxid. Om vi kan färdas på annat sätt än med fossilbränsledrivna fordon så kan vi nå minskad klimatpåverkan.

Vi har valt drift från annat bränsle än fossilt för att minska klimatpåverkan då vi införskaffat elbilar där elen tas från miljövänliga källor, mest vindkraft. Dock bör noteras problemet med litiumbatterier i bilarna, som dels ger en miljöpåverkan vid brytning av litium (**indirekt miljöpåverkan**), dels i sig är en ändlig resurs.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Kilometersträckorna för församlingsverksamheten och begravningsverksamheten är uppmätta. Miljövinsten är alltså mätbar.

Transporter inom verksamheterna	2014	2015	2016	2017
Elbilar	1	2	1	5
Fossildrivna	4	4	3	1
Kilometer El	4 700	11 570	9 480	36 010
Kilometer Fossil	24 470	22 710	25 590	6 310
Tjänsteresor egen bil, km	19 308	17 541	12 830	9 239
CO2, ton	4,9	4,6	5,1	1,8

Allvarlighet: 3. I församlingen finns bara en diesebil kvar som används i liten mängd, annars har vi bara elbilar. Den dieseldrivna bilen kommer också snart att bytas ut.

Värdering: 3. Församlingens påverkan på klimatet avseende transporter och fordon är låg. Församlingen har en viktig påverkansmöjlighet gentemot församlingsmedlemmarna då vi visar vägen i handling.

Värderingen sätts till **låg vikt** i prioriteringen av åtgärder för att påverka till minskad miljöbelastning i och med att vi har köpt in så många eldrivna bilar.

Åtgärd: Utvärdering bör ske avseende **hur många** bilar vi egentligen behöver (resursslöseri). Där bör samverkan ske, om möjligt, mellan församlings- och begravningsverksamheten. En ytterligare laddningsstolpe planeras till Färentuna.

Område 7. Kemikalier och avfall

Miljöaspekt: Avfall

Delaktivitet: Återbruk

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Avfall ger en miljöpåverkan i form av utsläpp till mark och vatten vid deponering, samt vid förbränning. Effekten blir klimatförändring och hälsoproblem på natur, människor och djur. Indirekt miljöpåverkan av avfall kan vara stor då en del av vårt elektroniska avfall skickas till utvecklingsländer, där man inte har resurser att ta hand om det på ett säkert sätt.

Vi i Färingsö församling behöver bli bättre på att ta hand om allt vårt avfall och ta ansvar för det hela vägen. Vissa produkter kan gå till återbruk och där behövs inarbetade rutiner för att detta skall ske.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi mäter och har minskat vårt hushållsavfall och ambitionen är också att vi skall börja mäta även elektroniskt avfall och återbruk. Vi mäter också antal varm- och kallkomposter.

Avfall	2014	2015	2016	2017
Antal tömda kärl hushållsavfall (v v=varannan vecka)	3 st (1690 l)/ varannan vecka	Mån 1-3: 3 st (1690 l)/ varannan vecka Mån 4-12: 2 st (1030 l)/ v v	2 st (1030 l)/ varannan vecka	2 st (1030 l)/ varannan vecka
Antal tömda kärl begravningsverks. (v v=varannan vecka)	2 st (1030 l)/ varannan vecka + 1 st (190 l)/ v v i 3 mån	2 st (1030 l)/ varannan vecka + 1 st (190 l)/ v v i 3 mån	2 st (1030 l)/v v + 1 st (190 l)/v v fr 1/6-16 + 1 st (660 l)/ v v fr 1/10-16	4 st (1880 l)/ varannan vecka
Varmkomposter	1	1	1	3
Kallkomposter	2	2	2	2

Allvarlighet: 2. Vi har haft ambitionen att minska vårt avfall i flera år och har kommit en bit på väg.

Värdering: 2. Det är av **medelhög vikt** att vi blir bättre på att hantera avfall i hela församlingsverksamheten. Det är av **hög vikt** att vi arbetar upp rutiner avseende återvinning.

Åtgärd: Att titta på och kanske använda stiftets policy som väntas komma i frågan om återbruk.

Miljöaspekt: Kemikalier

Delaktivitet: Kemikaliehantering

Miljöpåverkan och miljöeffekt:

Kemikalier från exempelvis rengöringsmedel, byggnadsmaterial, inredningstextilier och hygienartiklar påverkar både oss och vår omgivning. Från dricksvattnet får vi dessutom små läkemedelsrester och ftalater då vattenledningsrören är av PVC som till hälften består av det.

Indirekt miljöpåverkan på många djur kan vara stor i form av bland annat infertilitet.

I Färingsö församling försöker vi i möjligaste mån använda oss av kemikalier som inte klassas som farliga. Vi har gått igenom och gallrat bland våra produkter och förvarar nu våra kemikalier på ett säkert sätt med säkerhetsdatabladerna tillgängliga.

Kvantifiering, nyckeltal/mängd: Vi uppskattar att vi minskat användningen av våra farliga kemikalier. Vår ambition är att nu börja mäta inköp samt förbrukning (mätning börjar 1/1-18).

Kemikalier (kompletteras med förteckning)	2014	2015	2016	2017
Inköp, volymer församlingsverksamheten	-	-	-	Börjar mäta 1/1-18
Förbrukning, uppskattade volymer, förs-ve	-	-	35,295 l	23,045 l
Inköp, volymer Begravningsverksamheten	-	-	-	Börjar mäta 1/1-18
Förbrukning, uppskattade volymer, Begr-ve	-	-	85,04 l	41,04 l
Förbrukning, traktor, diesel, Begr-ve				293 l/ 0,8 ton CO2

Allvarlighet: 3. Vi har genomgående god medvetenhet avseende att minimera användandet av miljöfarliga produkter.

Värdering: 3. Det är av **låg vikt** att vi byter ut de kemikalier vi själva använder i verksamheterna i församlingen, men det är av **medelhög vikt** att kyrkogårdsförvaltningen tittar vidare kontinuerligt på frågan.

Åtgärd: En kemikalieinventering har gjorts men behöver rutinmässigt återkomma. Vi behöver titta på att alla verksamhetsområden är uppdaterade, såsom exempelvis all städ och allt kök.

Slutsats/Analys:

Några miljöaspekter och delaktiviteter har vi just nu värderat högre än andra och här kommer vi att lägga fokus på att jobba med olika delmål framöver, för att åstadkomma ett gott miljöarbete:

Miljöaspekten **Socialt interagerande** har som delaktivitet **Undervisning**. Vi anser att det är viktigt att bland annat utveckla barns och ungdomars miljömedvetenhet och mycket energi läggs ner på detta arbete.

Flyktingsarbetet och **Internationellt arbete** är andra delaktiviteter som vi behöver arbeta med att utveckla. I och med att behoven kan förändras så fort har arbetet sina utmaningar.

Miljöaspekten **Avlopp och vatten** är viktig för oss. Vi kan se ganska klart att vi behöver göra något åt vårt **dagvatten** och har startat upp ett arbete som inkluderar lämpliga åtgärder runt samtliga byggnader som ägs av församlingen.

Miljöaspekten **Energiförbrukning** är just nu visserligen inte så högt värderad i och med att vi har jobbat en del med frågan, men vi vill ändå notera att vi kommer att jobba med planering av solceller på lämpliga byggnader i församlingen framöver.

Aspekten **Kommunikation kring miljö och miljöarbete** behöver vi utveckla och vi behöver ta till vara på alla olika möjligheter vi har att interagera med andra på. Här är det viktigt att många arbetar tillsammans, för att nå ut eller kunna ta emot information och göra något gott av det.

Aspekten **Avfall** innefattar delaktiviteten **Återbruk**. Vi kan utveckla våra rutiner för återbruk och har detta som ett delmål.

Slutligen har vi aspekten **Transporter och fordon** med delaktiviteten **Transporter knutna till inköp**. Vi är många som är intresserade av att sätta fokus på alla onödiga transporter som körs i dag och som vill jobba aktivt med att påverka företaget att samordna transporter samt satsa på miljövänliga godsfordon.

Januari 2018

Birgitta Sommarbäck, Lars Brattgård